

පොළොන්නරුව, පුරාණ කොට්ඨඛද්ධ අමුණ පිළිබඳ විමර්ශනයක්

චන්දන රෝහණ විතානාචචි ¹

ABSTRACT

Daduru Oya has gained prominence as a canal drained through ancient southern part known as "Dakkina Deshaya" and as a major boundry in the dry zone. Having understood the importance of Daduru Oya, the ancient rulers constructed irrigation for cultivation. After the fall of Anuradhapura kingdom, the dam irrigation of Sri Lanka showed a height of development during the reign of King Parakramabahu Ist. The ruins can be found in this regard in the vicinity of Daduru Oya. There is evidence in Literature in Mahawamsa regarding the irrigation dams constructed near Daduru Oya. This research has paid attention to the Kottabadda dam mentioned in the legend which was constructed based on Daduru Oya.

භෑදිත්වීම (Introduction)

ශ්‍රී ලංකාවේ මුල් ජනාවාස පිහිටුවා ගැනීමට වඩාත් යෝග්‍ය භූමිය ලෙස ආර්යයන් තෝරාගනු ලැබූයේ වියළි කලාපීය ප්‍රදේශයයි. තම කෘෂි කාර්මික කටයුතු සඳහා සුදුසු භෞතික හා ස්වභාවික සම්පත් මෙම ප්‍රදේශයෙහි පිහිටා තිබීම ඊට බලපෑ ප්‍රධානතම සාධකය විය. ප්‍රදේශයේ පවතින විශේෂත්වය වන්නේ නිරන්තර වැසි නොලැබීම ය. මේ නිසා වසරේ වැඩි කාලයක් මෙම ප්‍රදේශ ඔස්සේ ගලායන ගංගා, ඇළ දොළ වියළි ස්වභාවයක් උසුලයි. මේ හේතුවෙන් වියළි කලාපීය ප්‍රදේශවල වාසය

¹ Mr. Chandana Rohana Withanachchi. Senior Lecturer, BA (Hons) in Archeology (KLN) MA in Archaeology (SJP), MSLCA. Head, Department of Archaeology
E-mail: chandanaewithanachchi@gmail.com

කරන ජනතාවට කෘෂිකාර්මික හා අනෙකුත් කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය කරන ජලය රැස්කර තබාගැනීම ඉතාමත් වැදගත් විය. මේ සඳහා මුලින් ම ගම් වැව් හෙවත් කුඩා වැව් ඉදිකෙරුණු අතර, පසුව ජනගහණය ක්‍රමයෙන් අධිකවත් ම වඩාත් දියුණු වාරි ක්‍රම තැනීම කෙරෙහි අවධානය යොමුවිය. එහෙයින් ගංගාවල් හා ඔයවල් හරස්කර අමුණු තනා ජලය හැරවීම, එම ජලය ඇළ මාර්ග ඔස්සේ විශාල වැව් කරා රැගෙන යාම වැනි කටයුතු ක්‍රමයෙන් ආරම්භ විය.

ක්‍රමවේදය (Methodology)

මෙම පර්යේෂණය සඳහා දත්ත රැස්කරලීම ප්‍රධාන වශයෙන් කේන්ද්‍ර අධ්‍යයන මගින් සිදුකරනු ලැබීය. මීට අමතරව සාහිත්‍ය විමර්ශන හා සම්මුඛ සාකච්ඡා ඇසුරින් අවශ්‍ය තොරතුරු එකතුකර ගැනීම සිදුකරන ලදී.

වියළි කලාපයේ එක් ප්‍රධාන සීමාවක් ලෙසින් ද, පුරාණ දක්ෂිණ දේසය ඔස්සේ ගලාගිය ප්‍රධාන ජල මාර්ගයක් ලෙසින් ද දැදුරු ඔයට වැදගත් ස්ථානයක් හිමි වේ. දැදුරු ඔයේ පවතින වැදගත්කම වටහාගත් පුරාණ පාලකයෝ ඒ ආශ්‍රිත වාරි මාර්ග ක්‍රම ඉදිකිරීමෙහිලා උත්සුක වූහ. මේ පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ මුල් ම පාලකයා වූයේ මහසෙන් රජු ය. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත වාරි කර්මාන්ත දියුණු කිරීමෙහිලා වැදගත්ම දායකත්වය සපයන ලද්දේ දක්ෂිණ දේශයේ පාලකයාව සිටි පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු විසිනි.

අතීතයේ සිට ම ප්‍රදේශයේ පැවති ජල හිඟය මෙම නදිය ආශ්‍රිතව වාරි කර්මාන්ත ඉදිවීම කෙරෙහි බලපෑ ප්‍රධානතම හේතුව විය. නිරන්තර වැසි නොලැබීමත්, භූගත ජල මට්ටමට වඩාත් ගැඹුරින් පිහිටා තිබීමත් හේතුවෙන් කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලට මෙන්ම අනෙකුත් අවශ්‍යතාවන් සඳහා ද මෙම කලාපයේ ජලය සීමිත විය. මේ වන විට මෙම ප්‍රදේශයේ කෙත්බිම්වලින් වැඩි කොටසකට ජලය සැපයෙන්නට ඇත්තේ ගම්වල කුඩා වැව්වලට වර්ෂාවෙන් රැස්කරගත් ජලය මගිනි. බොහෝ කෙත්බිම් වියළි කාලයේදී වගා නොකරන්නට ඇත. වඩාත් සමතලා නොවූ මෙම භූමි ප්‍රදේශයේ පවතින අභියෝගය ජයගැනීම සඳහා මනා වූ පරිපාලනයක් සහිත වාරි මාර්ග පද්ධතියක අවශ්‍යතාව වටහාගත් පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව දියුණු වාරි පද්ධතියක් බිහිකරලීය.

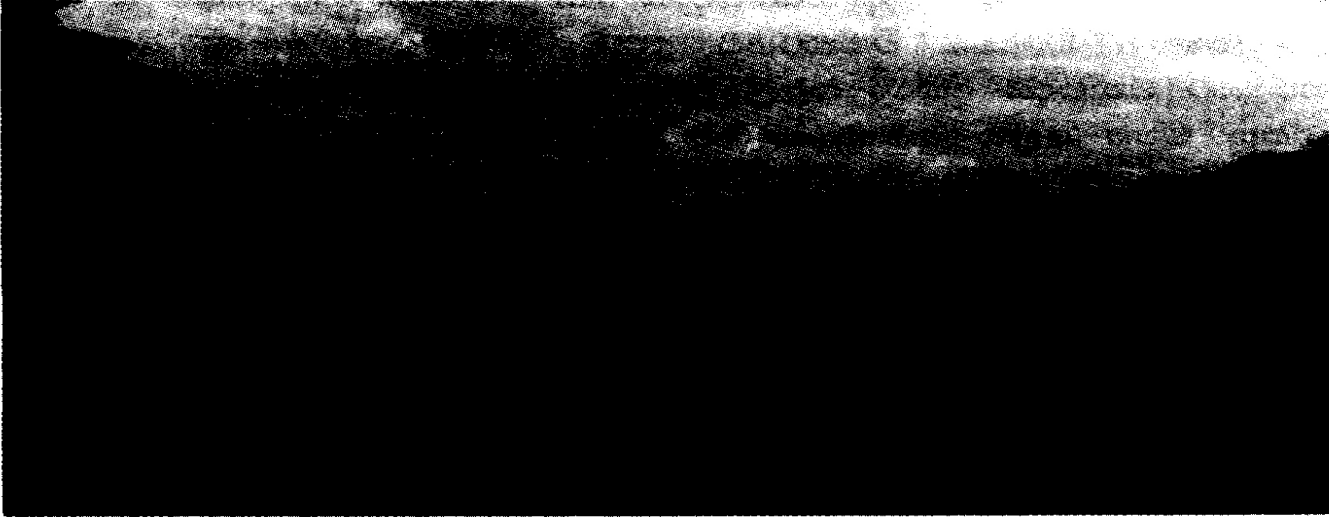
අනුරාධපුර රාජධානිය බිඳවැටීමත් සමඟම පිරිහී ගිය ශ්‍රී ලංකාවේ අමුණු කර්මාන්තයේ උච්චතම අවස්ථාව පිළිබිඹු වනුයේ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය සමයේදී ය. මේ සම්බන්ධයෙන් පැහැදිලි නටඹුන් දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව දක්නට ලැබේ. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ඉදිකරන ලද අමුණු

කිහිපයක් පිළිබඳ ව මනාවට සයේ තොරතුරු සඳහන් වේ (මව. 68:78). පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු දක්බිණ දේසයේ පාලකයා ව සිටි කාලයේ හා පොළොන්නරුවේ රාජප්‍රාප්ත වූ පසු මෙම අමුණු ඉදිකර ඇත. මින් කොට්ඨඛද්ධ, සුකර නිජ්ජර හා දෝරදක්තික යන අමුණු හෙතෙම දක්බිණ දේශයේ පාලකයා ව සිටි සමයේදී ද (එම: 16-38) ජජ්ජර නිජ්ජර නම් වූ අමුණ පොළොන්නරුවේ රාජප්‍රාප්ත වූ පසුව ද (එම. 79: 67-8) ඉදිකර තිබේ. මෙම පර්යේෂණය මඟින් අවධානය යොමුකර ඇත්තේ දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ඉදිකරන ලද බවට වටිනාකම සඳහන් වන කොට්ඨඛද්ධ අමුණ පිළිබඳව ය මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ වයඹ පළාත හරහා ගලා බසින දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ඉදිකර තිබූ බවට වටිනාකම සඳහන් වන පුරාණ කොට්ඨඛද්ධ අමුණේ ඓතිහාසිකත්වය සම්බන්ධයෙන් විමර්ශනයක් සිදුකිරීම ය.

කොට්ඨඛද්ධ අමුණ

පිහිටීම

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ නිකවැරටිය ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ නිකවැරටියේ සිට සැතපුම් 10 ක් පමණ දුරින් දැදුරු ඔයේ පහළ ප්‍රදේශයේ දකුණු ඉවුරේ පොළොන්නලාව හා වම් ඉවුරේ විලගම යන ගම්මාන දෙක මැදිවන ආකාරයෙන් මෙම පුරාණ අමුණ පිහිටා තිබේ ඇත. නිකවැරටිය හිලෝගම හරහා කඩිගාව මාර්ගයෙන් පොළොන්නලාව ගමට පැමිණ මෙම ස්ථානයට ප්‍රවේශවිය හැකි ය. උතුරු අක්ෂාංශ 7° 42' 36.62" N හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80° 01' 13.66 E අතර පිහිටා තිබුණ මෙම අමුණ සහිත ස්ථානයේ උන්නතාංශය මීටර් 30 ක් පමණ වේ.

අමුණ පිහිටා තිබුණේ යැයි අනුමාන කරන ස්ථානය

ස්ථානීය භෞතික ස්වභාවය

මෙම අමුණ තිබුණේ යැයි අනුමාන කළ හැකි ස්ථානයේදී දැදුරු ඔය මීටර් 100කට අධික පළලකින් යුක්ත වේ. එසේ වීමට පාදක වී ඇත්තේ වැලි ගොඩ දැමීම හේතුවෙන් ඇති වූ බාදනය බව පැහැදිලි ය. ගං දැලෙහි ගොඩබිම දෙපස පැතිර යන සමතලා ස්වරූපයකින් යුක්ත වේ. එසේ වුව ද දැදුරු ඔයේ සිදු වූ බාදනය හේතුවෙන් ගං ඉවුරු ඔය දෙසට බෑවුම් වන ස්වරූපයකින් යුක්ත බව හඳුනාගැනීමට පුළුවන. අත්තර් කලාපීය දේශගුණික ලක්ෂණ අවට ප්‍රදේශයේ දක්නට ලැබේ.

ඓතිහාසික පසුබිම.

මෙම ස්ථානයේ පුරාණ අමුණක් පැවති බවත් ඉන් ගං දැලට ම ජලය ලබාගත් බවට ත් තදින් පැතිර ගිය ජනප්‍රවාදයක් ප්‍රදේශයේ පවතී. මේ වන විට එම ස්ථානයේ අමුණක කිසිදු සාක්ෂියක් ඉතිරිව නොපවතී. එහෙත් ජනප්‍රවාදයේ සඳහන් තොරතුරු අනුව යමින් සිදුකළ අධ්‍යනයේදී එම ස්ථානයේ අමුණක් පිහිටා තිබුණු බවට අනුමාන කළ හැකි මූලික සාධක අනාවරණය කර ගැනීමට හැකියාව ලැබිණ. ජනප්‍රවාදයට අනුව පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය සමයේදී අක්කර පහළොස්දහසක තෙත් බිම් මෙම අමුණේ ජලයෙන් වගා කර ඇත.

පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු දක්විණ දේශයේ පාලකයාව සිටි කාලයේ දැදුරු ඔය හරස්කර නැවත ඉදිකරන ලද ප්‍රධාන අමුණක් ලෙස කොට්ඨඛද්ධ අමුණ සැලකේ (එම. 68 :16-31). මහාවංසයට අනුව එම ස්ථානයේ වඩාත් ශක්තිමත් හා ස්ථිර අමුණක අවශ්‍යතාව වූ බව ද, එයින් ලබාගත් ජලය සාගරය දක්වා ගෙන ගිය බව ද දැක්වේ (එම :30-31). එහෙත් අමුණ ඉදි කළ ස්ථානයේ ස්වභාවය අනුව එය කල් නොපවතින්නේ යැයි රජුගේ ශිල්පීන් පලකළ අදහස අනුව එය එම කාලය තුළ ම බිඳීගොස් ඇත (එම :17-8). එම විස්තරයට අනුව ප්‍රථමයෙන් අමුණු බිමේ සිට රත්තකාර ජනපදය දක්වා පළල් වූ ද ගැඹුරු වූ ද මව් ඇළක් කප්පවා ඉන්පසු මනා ලෙස අමුණු බැම්ම බැඳ තිබේ (එම :23). මෙම බැම්ම ගල්කලාවක් සේ ස්ථිර ලෙස තනා සුණු පිරියම් කොට නිමවන ලදී. (එම :26-9). මෙම අමුණින් ලබා ගන්නා ලද ජලයෙන් ඉන් පහළ විශාල ප්‍රදේශයක් වගා කළ බව ත්, එම ප්‍රදේශය කොට්ඨඛද්ධ නමින් ව්‍යවහාර වූ බවත් දැක්වේ (එම :31).

මෙම අමුණේ ජලය ගෙන ගිය ප්‍රදේශය රත්තකාර ජනපදය ලෙසින් හඳුන්වා තිබේ. (එම :23). මෙම ජනපදය කුරුණෑගල නගරයට ආසන්නයේ රත්කරව්ව විය හැකි බව කොඩිරිංටන් අනුමාන කරයි (Codrington.1922:70). අමුණ පිහිටා තිබුණේ යැයි අනුමාන කරන ස්ථානය හා සසඳන විට වර්තමාන රත්කරව්ව ප්‍රදේශය වඩාත් උස් භූමියක පිහිටා ඇත. එම නිසා රත්කරව්ව ප්‍රදේශයට කොට්ඨඛද්ධ අමුණේ සිට වාරි

ක්‍රම මඟින් ජලය ලබාගැනීම අසීරුය. මේ හේතුව නිසා කොඩිරිංටන්ගේ මතය පිළිගත නොහැකිය. මේ අනුව වංසකතාවේ සඳහන් රත්තකාර ජනපදය, වර්තමාන රත්තරව්ව ප්‍රදේශය නොව එය කුරුණෑගල පුත්තලම දිස්ත්‍රික් සීමාවේ දැදුරු ඔයේ පහළ ප්‍රදේශයේ පැවති බව අනුමාන කළ හැකි ය.

පරිශ්‍ර විවරණය

නිකවැරටියේ සිට සැතපුම් 10 ක් පමණ නිරිත දිසාවට දැදුරු ඔයේ පහළ ප්‍රදේශයේ දකුණු ඉවුරේ පොළොන්නලාව හා වම් ඉවුරේ විලගම යන ගම්මාන දෙක මැදිවන ආකාරයෙන් ගොඩබිම දෙසට කපන ලද ඇළ මාර්ග දෙකක නටඹුන් ඇත. ස්වාභාවික ව ගලා එන ජලයට වඩා ඔයේ රැස්වන ජලය ගමන් කිරීමට හැකි වන පරිද්දෙන් මෙම ඇළ මාර්ගය නිර්මාණය කර තිබේ. මෙවැනි ස්ථානයක ජලය රැස්කළ හැකිවන්නේ ඔය හරස් කිරීමකින් පමණි. මේ අනුව ජලය රැස් කිරීම පිණිස මෙම ඇළ මාර්ගවලට පහළින් අමුණක් ඉදිකර තිබෙන්නට ඇත. පුරාණ කොට්ඨඛද්ධ අමුණේ නටඹුන් වර්තමානයේදී දකින්නට නොමැත. පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ ශිල්පීන් ප්‍රකාශ කළ පරිදීම එය විනාශ වී ගොසිනි. පොළොන්නලාව හා විලගම යන ගම්මාන දෙකට මැදිව ඉහත සඳහන් ඇළ මාර්ගවලට පහළින් මෙම පුරාණ අමුණ පිහිටා තිබුණේ යැයි අනුමාන කළ හැකිය.

මෙම අමුණ විනාශ වීමට බලපෑ ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ මෙම ප්‍රදේශයේදී ඔයේ ස්වාභාවික පිහිටීමය. අමුණ තිබුණේ යැයි අනුමාන කෙරෙන ස්ථානයේ වම් ඉවුරට ආසන්නයේ ස්වභාවික ගල් තලාවක් තිබේ. මීගාගල නමින් වර්තමානයේ හැඳින්වෙන මෙම ගල්තලාව ඔය හරහා සම්පූර්ණයෙන් දක්නට නැත. මේ නිසා අමුණක් ඉදිකිරීමට තරම් සුරක්ෂිත බවකින් මෙම ගල් තලාව යුක්ත නොවේ. අමුණ බැම්ම රඳවා හිරකිරීමට වඩා යෝග්‍ය ගල්කුළු ද පිහිටා නොමැත. මෙම කාරණය අමුණේ පාදමේ හා මතුපිට ශක්තිමත් භාවය අඩුවීමට හේතුවකි. ස්වභාවික ආරක්ෂිත වැටි නොමැති වීමෙන් දැදුරු ඔයේ සැඩපහරට සෘජුව ම ලක්වනුයේ අමුණු බැම්මය. මෙම තත්ත්වය අමුණේ ආරක්ෂාවට සුදුසු නොවේ. පරාක්‍රමබාහු රජුගේ ශිල්පීන් පෙන්වා දෙන්නට ඇත්තේ මෙම දුර්වලතාවයි.

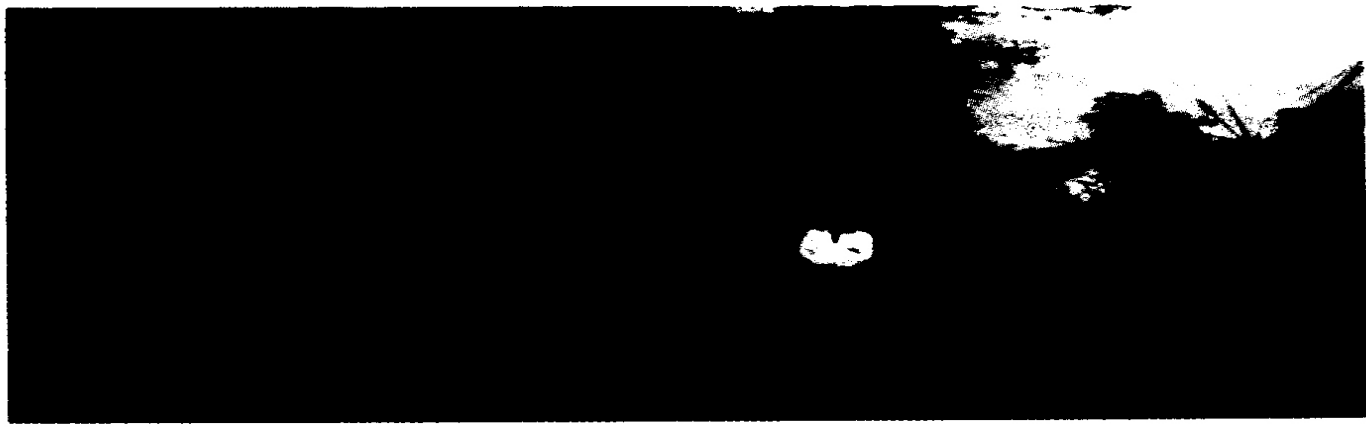
මෙම ස්ථානයේ ඔයේ වම්පස හා දකුණු පස කෘත්‍රීම ව ගොඩනගා ඇති උස් ඉවුරක් තිබෙන බව පැහැදිලි ය. මෙම ඉවුරුවල පුරවා සකස්කරන ලද පසක් තිබේ. මෙහි පස් තලා හිරකර ඇති ආකාරයක් හඳුනාගත හැකි ය. සාමාන්‍යයෙන් මෙම ඉවුරක උස මීටර් 6-7 ක් අතර ප්‍රමාණයක් වේ. මෙලෙස ඉවුර ඉස්සීමෙන් අපේක්ෂා කර ඇත්තේ වැඩි ජල ප්‍රමාණයක් අමුණේ රැස්කර ගත හැකි වන පරිද්දෙන් අමුණ සැලකිය යුතු උසකින් ඉදිකිරීම ය. ස්ථානයේ ස්වභාවය හා ඇළ මාර්ගවල පිහිටීම අනුව මෙම අමුණ අවම වශයෙන් මීටර් 3 ක පමණ උසකින් යුක්ත

වන්නට ඇත. ඇළ මාර්ග පිහිටි ස්ථානයේ සිට අමුණ පිහිටියේ යැයි අනුමාන කරන ස්ථානය දක්වා ඇත්තේ ඉතා මද බැවුමකි. එබැවින් එවැනි උසකින් යුතු අමුණක් මගින් එම ඇළ මාර්ග ඔස්සේ පහසුවෙන් ජලය හරවා යැවීමට පුළුවන. කොට්ඨාසයේදී අමුණ ආශ්‍රිතව පවතින විශේෂත්වය වන්නේ එමගින් ලබාගන්නා ලද ජලය මගින් දකුණු ඉවුර හා වම් ඉවුර යන අංශ දෙකම පෝෂණය කිරීමට අවශ්‍ය කටයුතු යොදා තිබීම ය.

මේ අතරින් දකුණු ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය වඩාත් දීර්ඝ ලෙස කපා තිබේ. වංසකතාවේ සඳහන් වන පරිදි (මව.68 :30) සාගරය දක්වා කෙත් කරලීම සඳහා ජලය ගෙන ගොස් ඇත්තේ මෙම ඇළ මාර්ග ඔස්සේ බව පෙනේ. ජනප්‍රවාදයට අනුව පුරාණයේදී අක්කර පහළොස් දහසක කෙත්බිම් මෙම අමුණ ආශ්‍රයෙන් වගාකර තිබේ. මෙහි ඇළ මාර්ග ආරම්භ කර තිබෙන්නේ අමුණ ආසන්නයෙන්ම නොවේ. එයට හේතුව වන්නේ අමුණ තිබූ ස්ථානය ඒ සඳහා සුදුසු නොවීමය. මේ නිසා ඉහළින් පිහිටි තරමක් පහත් ස්ථාන මේ සඳහා තෝරාගෙන ඇත.

දකුණු ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය

පුරාණ කොට්ඨාසයේදී අමුණ ඉදිකර තිබුණේ යැයි අනුමාන කෙරෙන ස්ථානයේ සිට මීටර් 800 ක් පමණ ඉහළින් මෙම ඇළ ආරම්භ වේ. මෙය වර්තමානයේදී යෝධ ඇළ නමින් හැඳින්වේ. දැදුරු ඔයේ දකුණු ඉවුරෙන් වයඹ දිශානුගතව ඇරඹෙන මෙම ඇළ මාර්ගය එතැන් සිට මීටර් 500 ක් පමණ ගිය පසු බටහිර දිශානුගතව ක්‍රමයෙන් දැදුරු ඔයෙන් ඇත්ව ගමන් කරනු ලබයි. මෙම ඇළේ ආරම්භක ස්ථානයේ ඉහළ මතුපිට ඇළ ඉවුරු දෙක අතර පරතරය මීටර් 14 ක් පමණ වේ.

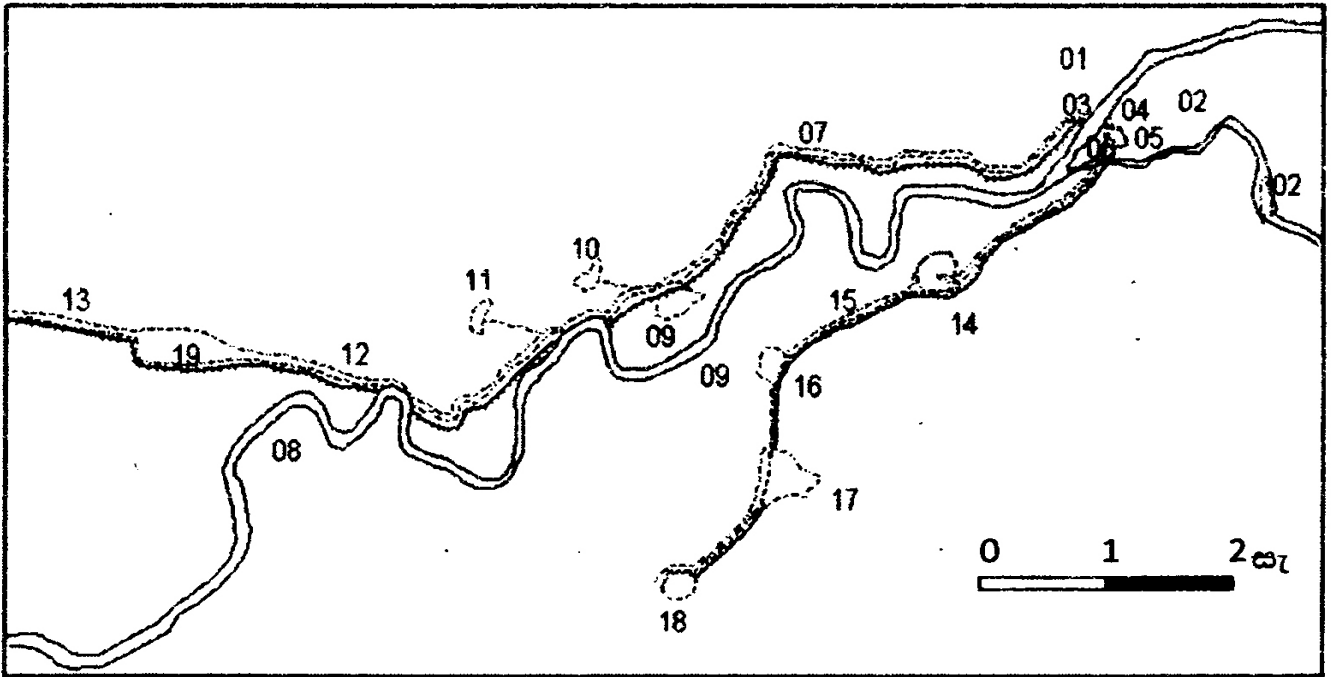
දකුණු ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය

මෙහි ඉවුරේ මතුපිට සිට පතුළ දක්වා සාමාන්‍ය ගැඹුර මීටර් 4.50 ක් පමණය. වර්තමානයේ මෙම ඇළ මාර්ගයේ ඇතැම් ස්ථාන පසින් පිරී ගොස් ඇතත් ඔයේ ජල මට්ටම ඉහළ යන අවස්ථාවන්හිදී මෙම ඇළ මාර්ගය දිගේ ජලය ගමන් කරනු ලබයි.

මෙම ඇළ මාර්ගය ආරම්භක ස්ථානයේ සිට සැතපුම් 5 ක් පමණ දුරින් පිහිටි පන්කුලිය නම් ස්ථානයේදී නැවත ඔයට සම්බන්ධ වේ. මෙම සම්බන්ධවීම පශ්චාත් කාලයේදී සිදුවූවක් බව ඉතා පැහැදිලි ය. දැදුරු ඔයේ ස්වාභාවික වෙනස්වීමක් මෙම ස්ථානයේ සිදුවී ඇති අතර දැදුරු ඔය යෝධ ඇළ තෙක් බාදනය වෙමින් ගමන් කර ඇත. එම තෙරුම අවසන් වනවාත් සමඟම නැවත යෝධ ඇළ ඔයේ පිටතට ගමන් කරන ආකාරය දක්නට ලැබේ. එතැන් සිට සැතපුම් දෙකක් පමණ පහළින් තවත් මෙවැනිම ස්ථානයක් හමුවේ. එම ප්‍රදේශය තෝරවටන නමින් හැඳින්වේ. එතැන් සිට ක්‍රමයෙන් දැදුරු ඔයෙන් ඇත්වන යෝධ ඇළ පල්ලම ප්‍රදේශයට ගමන් කරනු ලබයි.

යෝධ ඇළෙන් ලබාගන්නා ජලය ප්‍රථමයෙන් කොල්ලන්දළුව වැවට ගෙන ගොස් තිබෙන අතර එතැන් සිට එම ජලය ඇළ මඟ ඔස්සේ පල්ලම වැව දක්වා ගෙන ගොස් ඇති බවට සාක්ෂි ඇත. මීට අමතරව මෙම ඇළ මාර්ගය හේතුවෙන් අවට තිබෙන කුඩා වැව් ද ජලයෙන් පිරෙන්නට ඇති අතර, භූගත ජල මට්ටම ඉහළ යාමෙන් ප්‍රදේශයේ සෙසු වගාවන්ට ද යහපත් ප්‍රතිඵල ගෙන දෙන්නට ඇත. මෙම ඇළ මාර්ගය පල්ලම වැව දක්වා ගමන් කිරීමේදී පොළොන්නලාව, කඩගාල, වැලිකැලේ, මගුරන්කඩවල, තෙයිසාදළුව, කොල්ලන්දළුව, පන්කුලිය, වතුපොල, තෝරවටන හා මදුවක්කුලම යන නමින් වර්තමානයේ හැඳින්වෙන ප්‍රදේශවලට පුරාණයේදී ජල පහසුව ලබාදී ඇති බව නිගමනය කළ හැකිය.

පල්ලම වැව දක්වා වූ මෙම ඇළ මාර්ගය යෝධ ඇළ නමින් ද, එතැන් සිට සෙංගල් ඔය නමින් ද හැඳින්වේ. සෙංගල් ඔය යනු සාගරය (මව. 68 :30) තෙක් ජලය ගෙන ගිය ඇළ මාර්ගය විය හැකි ය. වර්තමානයේදී එහි ඉවුරු දෙපස කැඩීයාම නිසා එහි මුල් ස්වරූපය සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනස් වී ස්වාභාවික ඔයක ස්වරූපයට පත් වී ඇත. නිකලස්, සෙංගල් ඔය යනු කොට්ඨඛද්ධ අමුණෙන් ලබාගත් ජලය ගලා ආ ඇළ මාර්ගය වීමට ඉඩ ඇති බව දක්වා තිබේ (නිකලස්. 1979 :107)

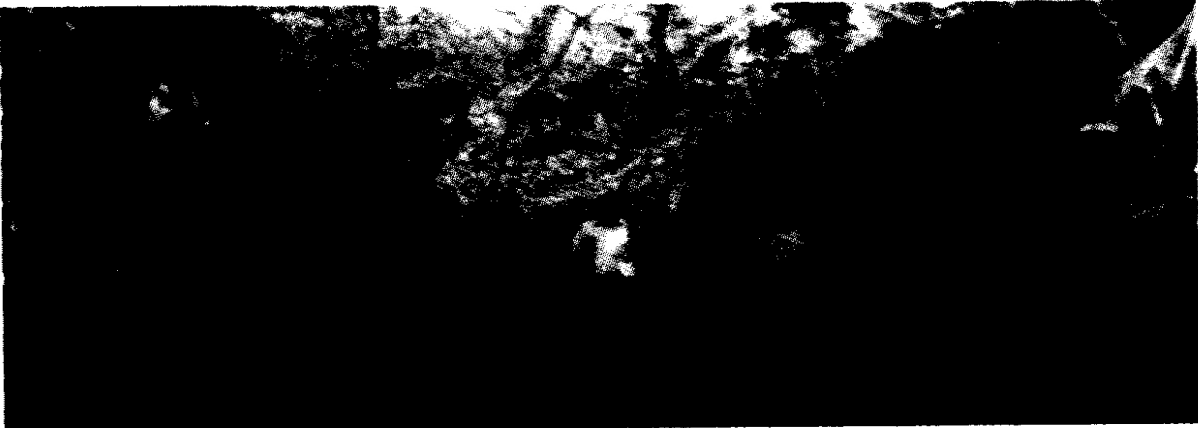
1. පොළොන්නරුව	11. වතුපොල වැව
2. විලගම	12. තෝරවටවන
3. දකුණු ඉවුර	13. සෙංගල් ඔය
4. වම් ඉවුර	14. උජේකැලේ වැව
5. විලගම වැව	15. පුරාණ ඇළ මඟ
6. කොට්ඨඛද්ධ අමුණ	16. භීක්ෂනගෙදර වැව
7. දකුණු ඇළ හෙවත් යෝධ ඇළ	17. තලන්පොල මහ වැව
8. දැදුරු ඔය	18. ගැටුලාව වැව
9. කොල්ලන්දළුව වැව	19. පල්ලම වැව
10. පන්කුලිය වැව	

කඩිගාව ප්‍රදේශය පුරාණ යෝධ ඇළෙන් පෝෂණය වූ බව හඳුනාගැනීමට සාක්ෂි තිබේ. දැදුරු ඔයේ සිට සැතපුම්

තුන් කාලක පමණ දුරකින් පිහිටි මෙම ප්‍රදේශයෙන් යෝධ ඇළ ගමන් කරනු ලබයි. මෙම ප්‍රදේශයේ දී ඇළේ මතුපිට පළල මීටර් 10 ක් පමණ වන අතර පතුළේ පළල මීටර් 4 ක් පමණ වේ. මේ අනුව මෙහි විශාල ජල ධාරිතාවක් ගමන් කර තිබෙන බව නිගමනය කළ හැකි ය. මෙම ප්‍රදේශයේ කෙත්බිම් වගාකරලීම සඳහා ප්‍රධාන ඇළෙන් ජලය රැගෙන ගිය කෙත් ඇළ මාර්ග කිහිපයක නටබුන් හඳුනාගත හැකි විය. මව් ඇළේ එකම ස්ථානයක එකිනෙකට මීටර් 9 ක් පමණ දුරින් ඇළේ වම් හා දකුණු ඉවුරුවල මෙවැනි කෙත් ඇළවල් තුනක් පිහිටා ඇත. මෙම කෙත් ඇළක මතුපිට පළල මීටර් 3 ක් පමණ වන අතර පතුළේ පළල මීටරයක් පමණ වේ. ප්‍රධාන ඇළේ සිට ගොඩබිම දෙසට පවතින බැවුම් ස්වභාවය අනුව මෙම කුඩා ඇළ මාර්ග කෙත් ඇළවල් ලෙස තීරණය කළ හැකිය.

වම් ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය

පුරාණ කොට්ඨාසයේ අමුණේ සිට මීටර් 1000 ක් පමණ හා දකුණු ඉවුරේ ඇළට මීටර් 200 ක් පමණ ඉහළින් වම් ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය ආරම්භ වේ. වර්තමානයේ මෙය තම්මැන්නා ඇළ නමින් හඳුන්වයි. මෙම ඇළ මාර්ගයේ ආරම්භක ස්ථානය කැලෑවෙන් වැසී ඇති මුත් එතැන් සිට ඇරඹෙන ඇළ මාර්ගය විලගම වැව දක්වා ඉතාමත් පැහැදිලිව හඳුනාගැනීමට පිළිවන. ඇළ මග දෙපස ඉවුරු හොඳින් තිබෙන අතරම ඇළ පතුළ සමතලා ස්වරූපයකින් යුක්ත වේ. මතුපිට ඉවුරු අතර දුර මීටර් 6.50 පමණ වන අතර, පතුළ මීටර් 3.20 කි. ඇළෙහි ස්වභාවය අනුව මෙය කෘතීම ඉදිකිරීමක් බව පැහැදිලිය. ඇළ මගෙහි ප්‍රමාණය හා ස්වභාවය අනුව මෙම ඇළෙන් ලබාගන්නා ලද ජලය අඩු ධාරිතාවයකින් යුක්ත වන්නට ඇත. මෙහි ජලය ප්‍රථමයෙන් විලගම වැවට ගෙන ගොස් අනතුරුව ඊට පහළින් පිහිටි වැව් කිහිපයකට යොමුකර තිබේ. මෙම ඇළ මාර්ගයෙන් උපේකැලේ වැව, ගීකියනගෙදර වැව, තලන්පොල මහවැව හා ගැටුලාව වැව යන වැව්වලට ජලය ලබාගත් බවට සාක්ෂි හඳුනාගත හැකිය.

වම් ඉවුරේ ඇළ මාර්ගය

පුරාණ ජනාවාස

යෝධ ඇළේ වම් ඉවුරේ පිහිටි සීනුගල හා දකුණු ඉවුරේ වැලිකැළේ, පොළොන්නලාව, කඩිගාව ආදී ප්‍රදේශවල පැරණි ජනාවාසයන් පැවති බවට සාක්ෂි තිබේ. උස් ගොඩැලි, පැරණි ගඩොල්, වළං කැබලි හා පබළු වැනි දෑ හමු වීමෙන් එය තහවුරු වේ. ඇතැම් ස්ථානවලින් යබොර අවශේෂ විශාල වශයෙන් හමුවන අතර විශේෂයෙන් දැදුරු ඔයට ආසන්නයේ මෙවැනි සාක්ෂි බහුල වේ. යබොර හමුවීම පුරාණයේදී මෙම ප්‍රදේශයේ යකඩ තාක්ෂණය පැවති බව නිගමනය කිරීමට හේතුවකි.

කඩිගාව රාජමහා විහාරය මෙම ප්‍රදේශයේ ඓතිහාසිකත්වය සනාථ කරන තවත් ස්ථානයකි. ලෙන් විහාර සංකීර්ණයක් වන මෙහි කටාරම් සහිත ලෙන් නවයකි. මෙම විහාරස්ථානයේ පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන දෙකක් තිබේ. මින් එක් ලිපියක් ප්‍රකාශිත වන අතර, අනෙක අප්‍රකාශිත ලිපියකි. "පරුමක ඛ පුත පරුමක තිශභ විහර අගත අනගත වතුදිශ ගගග" (Ic. Vol.I :82) යනුවෙන් සඳහන් වන මෙම ලිපියෙහි ප්‍රමුඛයෙකු වූ බ.... ගේ පුත්‍ර වූ ප්‍රමුඛයෙකු වන තිස්සගේ විහාරය සිව් දිසාවේ සංඝයාට ප්‍රදානය කළ බවක් කියැවේ. අප්‍රකාශිත, "අශ විත ගුතභ ලෙනෙ" යන ලිපියෙන් අස විත්ත ගුත්තිකගේ ලෙන යනුවෙන් සඳහන් වේ. මෙම ලිපිවල අක්ෂරවල ස්වරූපය අනුව මෙම ස්ථානයේ ආරම්භය අනුරාධපුර යුගයේ මුල් භාගයේදී බව සනාථ වේ.

මීට අමතරව අනුරාධපුර යුගයට අයත් ගඩොල් මෙම ස්ථානයේ බහුල ව විසිරී ඇත. මෙවැනි එක් ගඩොලක දිග, පළල හා ඝනකම සෙ.මී. 22 x 22 x 6 කි. බොරදම් ගඩොල් හා ගල් ද හොදින් ලිස්තර කපා තිබෙන ගල් පුවරු කිහිපයක් ද හමු වී ඇත. ලිස්තර සහිත ගල් පුවරුවල ස්වභාවය අනුව ඒවා ගල් උළුවස්සක් සඳහා යොදා ගන්නට ඇති බව පෙනේ.

විහාරස්ථානයේ ඇතැම් ගල් පර්වතවල ගල් කණු වෙන්කරලීම සඳහා යොදන ලද කැඩුම් සලකුණු තිබේ. විහාරස්ථානයේ ආසන්න ගල් පර්වතයක ගල් කණු වෙන්කරලීම සඳහා සකස් කරන ලද සලකුණු රාශියක් ඇත. මෙහි හරස් අතට එක පෙළට භාරන ලද කැඩුම් සිදුරු සංඛ්‍යාව 77 කි. ඊට ඉහළින් එලෙස කොටසක් කඩා වෙන් කර තිබෙන බවට ද සාක්ෂි ඇත. මෙම කැඩුම් සිදුරු ගෝලාකාර හැඩයෙන් යුක්ත වන අතර මෙම හැඩය අනුරාධපුර යුගයේ තාක්ෂණයට

සම්බන්ධවේ. ඒ අනුව පැහැදිලි වන්නේ අමුණ ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය අනුරාධපුර අවධියේ සිට ජනාවාසව පැවති බවයි.

යෝධයාකන්ද නටබුන්

දැදුරු ඔයේ වම් ඉවුරේ අමුණ තිබුණේ යැයි අනුමාන කරන ස්ථානයට සමාන්තරව මීටර් 600 ක් ඇතින් යෝධයාකන්ද නමින් හැඳින්වෙන ස්ථානයක පුරාණ නටබුන් තිබේ. මෙම ස්ථානය ගොඩැල්ලක ස්වරූපයෙන් සකස් කරන ලද උස් ස්ථානයකි. ගොඩැල්ල පහළට සේදී යාම වැළැක්වීම පිණිස පහළ කොටස විශාල ගලින් බැඳ තිබේ. මෙම ගොඩැල්ලේ මතුපිට සමතලා ස්වරූපයක් ගනු ලබන අතර, ඒ මත ඉපැරණි ඉදිකිරීමක ලකුණු දැක ගත හැක. මෙය මතුපිට දිගින් මීටර් 13.50 ක පමණ හා පළලින් මීටර් 3.75 ක පරතරයකින් යුතු හතරැස් කණු වලවල් 4 කි. සාමාන්‍යයෙන් මෙම කණු වලක දිග, පළල හා ගැඹුර සෙ.මී 18 x 18 x 13 පමණ වේ. කණු වලවල්වල ස්වභාවය අනුව මේවා දැව කණු සිටුවීම පිණිස භාවිත කරන්නට ඇතැයි සිතීමට පිළිවන.

ශෛලමය යුපස්ථම්භය

කණු වලවල් අතර වැටී තිබෙන අටපට්ටම් ස්වභාවයෙන් සකසා තිබෙන ගල් කණුවක් ද දැකීමට පිළිවන. මෙම ගල් කණුව මනා ලෙස සකසා තිබෙන අතර එහි මුදුණේ කෙළවර සියළු පට්ටම් එකට එකතු වන ආකාරය දක්නට ලැබේ. මෙම ගල් කණුව මීටර් 2.80 ක් දිගින් යුක්ත වන අතර ඉන් මීටර් 2.08 ක් ප්‍රමාණයක් පොළවෙන් ඉහළ තැබිය හැකි ලෙසින් සකසා ඇත.

මෙම ස්ථානය වටා ගවොල් කැබලිති, වළං කැබිළිති හඳුනාගත හැකි අතර මේවායේ ස්වභාවය අනුව ඒවා පොළොන්නරු යුගයේ ලක්ෂණවලින් යුක්ත වේ. මේ අනුව මෙම අමුණ ඉදිකෙරුණ සමයේ ගොඩනැගූ නිර්මාණයක් බව නිගමනය කළ හැකිය. කොට්ඨාසය

අමුණට සමාන්තරව උස් බිමක පිහිටා තිබීම නිසා මෙය අමුණ හා සම්බන්ධ කිසියම් ඉදිකිරීමක් ලෙස සැලකීමට පිළිවන.

කොට්ඨඛණය නිර්මාණය පිළිබඳ කරුණු දක්වන මහාවංසයේ පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ඒ ආසන්නයේ බෝ තුරක්, පිළිම ගෙයක් හා දාගැබක් පිහිට වූ බව සඳහන් කරයි (මව. 68 :39). එහි සඳහන් වන්නේ “ඒ මතු වෙහි” විහාරස්ථානය කළ බවයි (එම). අමුණට වඩා ඉහළ බිමක මෙම ඉදිකිරීම කළ බව මෙයින් ඇඟවේ. යෝධයාකන්ද නටබුන් පිහිටා තිබෙන්නේ ද අමුණ පිහිටි බව අනුමාන කරන ස්ථානයට ආසන්න ගොඩැල්ලක වන බැවින් මහාවංසයේ පුවත තහවුරු වේ. මේ අනුව වංසකතාවේ තොරතුරු සමඟ අමුණ පිහිටා තිබෙන්නේ යැයි අනුමාන කරන ස්ථානය හා සසඳන විට එය එහි සඳහන් විහාරස්ථානය මෙය බව අනුමාන කළ හැකි ය. මෙහි තිබෙන අටපට්ටම් සහිත කුළුණ මෙම ස්ථානයේ තිබුණු ස්තූපයේ යුපස්ථම්භය බව පැහැදිලි ය. පුරාණ කොට්ඨඛණය අමුණ ගොඩනගන ලද භූමිය පිළිබඳ අප විසින් හඳුනාගෙන තිබෙන ස්ථානය පිළිබඳ තවදුරටත් තහවුරු කිරීම පිණිස මෙම සාක්ෂි ආශ්‍රයෙන් දායකත්වයක් ලබාගත හැකි ය.

මෙම ස්ථානයේ සිට මීටර 300 ක් පමණ නැගෙනහිර දිශාවෙන් පුරාණ ගඬොල් පෝරණුවක නටබුන් දක්නට ඇත. පොළොව මට්ටමින් පහළ සිඬි ගඬොල් කැබලි, පිළිස්සුණු මැටි, පස්, අළු වැනි ද්‍රව්‍ය එම ස්ථානයෙන් හමුවේ. දැනට තිබෙන සාක්ෂි අනුව කොට්ඨඛණය අමුණෙන් ලබා ගන්නා ලද ජලයෙන් දැදුරු ඔයේ ඉවුරු දෙපසම කෙත්බිම් වගාකළ බව පෙනේ. ඒ අනුව මෙම අමුණ ඉදිකිරීමේ මූලික පරමාර්ථය වන්නට ඇත්තේ මෙම කාලය වන විට මෙම ප්‍රදේශයේ ජනාවාස ගොඩනගාගෙන සිටි ජනතාවගේ කෘෂි කර්මාන්තය වැඩිදියුණු කිරීමට අවශ්‍ය ජලය ලබාදීමට ය. ඊට අමතරව නව කෙත්බිම් ව්‍යාප්ත කළ බවට ද වංසකතාවෙන් තොරතුරු ලැබේ (එම :31). මේ අනුව කොට්ඨඛණය අමුණ විශාල කෘෂි ව්‍යාපාරයක ප්‍රධාන ජල සැපයුම් මධ්‍යස්ථානය වන්නට ඇත.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය (Reference)

මහාවංසය. (1969). සංස්. බටුවන්තුඩාවේ සුමංගල හිමි, කොළඹ:රත්නාකර පොත් ප්‍රකාශකයෝ.

නිකලස් සී. ඩබ්.(1959). මහා පරාක්‍රමබාහු රජතුමාගේ වාරි කර්මාන්ත, පොළොන්නරු යුගය, සංස්. එන්. ඩී. සපරමාදු, විශේෂ කලාපය, සිංහල මුද්‍රණය, දෙහිවල:තිසර ප්‍රකාශකයෝ.

Codrington H.W.(1922). Notes on Ceylon Topography in the 12th Century. *Journal of Royal Asiatic Society*, Vol. XXIX, I – IV